TEMA-CHEIE[1]
Art. 8
Maternitatea de substituție

(Ultima actualizare: 31.08.2026)

Introducere

Maternitatea de substituție este practica prin care mama surogat acceptă să devină gravidă, să nască și ulterior să renunțe la orice drept părintesc asupra copilului în favoarea unei alte persoane sau a unui alt cuplu („părinți de intenție").

Maternitatea de substituție poate fi împărțită în două categorii: „maternitatea de substituție tradițională" și „maternitatea de substituție gestațională". În maternitatea de substituție tradițională, o mamă surogat este inseminată artificial, fie de către tatăl de intenție, fie de către un donator anonim, și duce sarcina la termen. Astfel, copilul are o legătură genetică atât cu mama surogat, care furnizează ovulul, cât și cu tatăl de intenție sau cu donatorul anonim. În maternitatea de substituție gestațională, un ovul este prelevat de la mama de intenție sau de la o donatoare anonimă și fecundat cu materialul seminal al tatălui de intenție sau al donatorului anonim. Ovulul fecundat sau embrionul este apoi transferat unei mame surogat care duce sarcina la termen. Astfel, copilul are o legătură genetică cu donatoarea ovulului și cu tatăl de intenție sau cu donatorul materialului seminal, dar nu și cu mama surogat.

Principii extrase din jurisprudența actuală

- Acordurile de maternitate de substituție ridică probleme etice delicate și pot intra totodată în conflict cu preocupările legitime ale statelor în ceea ce privește protecția copiilor împotriva traficului de persoane și respectarea normelor privind adopțiile internaționale, pe care Curtea le-a calificat drept „interese publice foarte importante" [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 203-204].
- Cu toate acestea, Curtea a admis că art. 8 se poate extinde la relația potențială care se poate dezvolta între părinții de intenție și un copil, chiar dacă viața de familie nu a fost încă pe deplin stabilită [*D. și alții împotriva Belgiei* (dec.), 2014, pct. 49].
- Existența unei vieți de familie în sensul art. 8 este o chestiune de fapt în care instanța va ține seama de legăturile afective dintre membrii familiei, de durata relației de familie și de existența sau inexistența unei legături biologice între persoanele interesate. În lipsa oricărei legături biologice, durata coabitării necesare stabilirii vieții de familie va fi mai lungă [*D. și alții împotriva Belgiei* (dec.), 2014, pct. 49, *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 151-157, și *Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, pct. 59-62].
- Atunci când examinează existența vieții de familie, Curtea poate lua în considerare și „certitudinea oricărei legături juridice", inclusiv legalitatea comportamentului părinților în raport atât cu dreptul național, cât și cu dreptul internațional [*Paradiso și Campanelli*

[1] Întocmită de Grefă. Nu obligă Curtea.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

împotriva Italiei (MC), 2017, pct. 147-158; a se compara cu *Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, pct. 59-62].

- Dacă viața de familie nu este stabilită, componenta „viață privată" din art. 8 poate fi totuși invocată [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 161-165, și *A.M. împotriva Norvegiei*, 2022, pct. 110-111].
- Refuzul de a recunoaște juridic filiația sau separarea copilului de părinți, temporară sau definitivă, poate fi considerată ingerință în exercitarea drepturilor privind viața de familie sau viața privată consacrate la art. 8.

Refuzul de a recunoaște filiația:

- Curtea a admis că refuzul unui stat de a recunoaște filiația care decurge dintr-un acord de maternitate de substituție încheiat într-o țară în care astfel de acorduri sunt legale poate urmări un scop legitim („protecția sănătății" și „protecția drepturilor și libertăților altora") deoarece vizează protejarea copiilor și a mamelor surogat prin descurajarea resortisanților săi de a recurge în afara teritoriului național la metode de reproducere asistată medical interzise pe teritoriul său (*Mennesson împotriva Franței*, 2014, pct. 62*; Labassee împotriva Franței*, 2014, pct. 54; *Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, pct. 65).
- Nu există un consens între statele membre în ceea ce privește legalitatea maternității de substituție sau recunoașterea juridică a filiației dintre copii și părinții de intenție: în consecință, statele membre trebuie, în principiu, să dispună de o marjă largă de apreciere atât în ceea ce privește reglementarea maternității de substituție, cât și în ceea ce privește recunoașterea unor astfel de legături de filiație. Cu toate acestea, deoarece filiația constituie un element esențial al identității unei persoane, marja de apreciere va fi mai restrânsă atunci când Curtea apreciază o ingerință în drepturile unui copil garantate de art. 8 cauzată de lipsa recunoașterii formale a legăturilor de familie (*Mennesson împotriva Franței*, 2014, pct. 77-80; *Labassee împotriva Franței*, 2014, pct. 56-59; *Aviz consultativ nr. P16-2018-001*, 2019, pct. 43-44).
- Ori de câte ori este vorba de o situație privind un copil, primează interesul superior al acestuia (*A.L. împotriva Franței*, 2022, pct. 52). Situația prezintă un aspect special atunci când unul dintre părinții de intenție este și părintele biologic al copilului, având în vedere importanța filiației biologice ca element al identității (*Mennesson împotriva Franței*, 2014, pct. 100).
- Cu toate acestea, art. 8 din Convenție impune ca dreptul intern să prevadă posibilitatea de a recunoaște filiația dintre un copil născut în străinătate prin intermediul maternității de substituție și tatăl de intenție atunci când acesta este tatăl biologic. Lipsa unei astfel de posibilități ar încălca dreptul copilului la respectarea vieții sale private (*Mennesson împotriva Franței*, 2014, pct. 97-100). În plus, Curtea a statuat că nu exista „niciun motiv" pentru a aborda diferit cazurile în care un copil era născut de o mamă surogat în statul pârât [*H împotriva Regatului Unit* (dec.), 2022, pct. 56].
- În cauzele privind reproducerea asistată medical, prezumția legală, la momentul nașterii unui copil, potrivit căreia femeia care a dus sarcina la termen este mama copilului și, dacă este căsătorită, că soțul său este tatăl, se încadrează în marja largă de apreciere de care dispun statele pentru a se pronunța cu privire la aceste aspecte. Art. 8 nu impune ca tatăl biologic să fie înscris ca tată al copilului în actul de naștere la momentul nașterii [*H împotriva Regatului Unit* (dec.), 2022, pct. 54].
- În cazul în care un copil este născut în străinătate prin intermediul maternității de substituție, în situația în care a fost conceput prin utilizarea gameților tatălui de intenție și a ovulelor unei terțe donatoare, iar mama de intenție este desemnată în certificatul de naștere

întocmit în mod legal în străinătate ca „mamă legală”, dreptul copilului la respectarea vieții sale private impune, de asemenea, ca dreptul intern să prevadă posibilitatea recunoașterii filiației cu mama de intenție (*Avizul consultativ nr. P16-2018-001*, 2019, pct. 37-46; a se vedea, de asemenea, *K.K. și alții împotriva Danemarcei*, 2022, pct. 74-77). Alegerea mijloacelor prin care să se obțină recunoașterea raportului juridic dintre copil și mama de intenție se încadrează în marja de apreciere a statului. Cu toate acestea, odată ce relația dintre copil și mama de intenție a devenit o „realitate practică”, procedura prevăzută pentru recunoașterea filiației în dreptul intern trebuie să poată fi „pusă în aplicare rapid și eficient” (*Avizul consultativ nr. P16-2018-001*, 2019, pct. 51-55).

- Aceasta nu ar impune o sarcină excesivă asupra copiilor născuți în străinătate prin intermediul maternității de substituție să se aștepte ca mama de intenție să inițieze procedura de adopție pentru a fi recunoscută drept mama legală [*C. și E. împotriva Franței* (dec.), 2019, pct. 43].
- Prin urmare, obligația de a adopta copiii născuți prin intermediul maternității de substituție pentru a asigura recunoașterea filiației între mama genetică și copilul său nu încalcă dreptul mamei la viață privată (*D împotriva Franței*, 2020, pct. 63-72, care aplică principiile stabilite în hotărârea *Mennesson împotriva Franței*, 2014, și *Avizul consultativ nr. P16-2018-001*, 2019).
- Atunci când analizează necesitatea unei ingerințe în viața de familie, Curtea va ține seama de existența unor obstacole reale și concrete în exercitarea vieții de familie, precum și de măsurile luate de statul pârât pentru a regulariza și a asigura legătura dintre părți (*Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, pct. 75).
- Procedurile privind relația dintre părinții de intenție și un copil născut prin intermediul maternității de substituție trebuie efectuate cu o diligență excepțională pentru a evita ca problemele juridice să fie soluționate pe baza unui fapt împlinit (*A.L. v. France*, 2022, pct. 54; a se vedea, de asemenea, *D.B. și alții împotriva Elveției*, 2022, pct. 89).
- Pentru a asigura un rezultat rapid și eficient, conform interesului superior al copilului, atunci când se stabilește filiația dintre părintele biologic și copilul născut în străinătate prin intermediul maternității de substituție, procesul decizional trebuie să se axeze pe interesul superior al copilului, în mod suficient, fără formalism excesiv și capabil să realizeze acest interes în pofida eventualelor vicii de procedură; iar instanțele naționale trebuie să coopereze cu părțile, indicând soluțiile reținute de sistem, independent de cererile părților interesate (a se vedea *C împotriva Italiei*, 2023, pct. 68).

Separarea copilului de părinții de intenție:

- Curtea distinge între cauzele de separare și cele privind refuzul transcrierii actelor de naștere, întrucât nu se ridică probleme referitoare la identitatea copilului și la recunoașterea filiației genetice.
- În plus, deoarece motivul separării, temporare sau definitive, se întemeiază adesea pe necesitatea de a verifica identitatea copilului și/sau de a-l proteja de trafic sau de adopție ilegală („interese publice foarte importante”), Curtea admite că marja de apreciere în cauzele respective va fi în general largă.
- În special, aceasta a constatat că întârzierea autorităților în a aproba intrarea unui copil pe teritoriul național în așteptarea primirii unor elemente de probă suficiente care să confirme legătura de familie între copil și părinții săi de intenție se încadra în marja de apreciere a statului și a respins capătul de cerere în temeiul art. 8 [*D. și alții împotriva Belgiei* (dec.), 2014, pct. 58-59 și 63].

- Chiar și în cazul unei separări definitive, Curtea a admis că interesele publice aflate în joc pot cântări greu în balanță, în special atunci când părinții au încălcat norme importante de drept intern, astfel încât îndepărtarea definitivă a copilului se poate încadra în marja de apreciere a statului [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 215].

Exemple notabile

- *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017 – privind îndepărtarea definitivă a unui copil născut prin intermediul maternității de substituție, în care niciunul dintre părinți nu avea o legătură biologică cu copilul și încălcaseră dreptul italian;
- *Mennesson împotriva Franței*, 2014, și *Labassee împotriva Franței*, 2014 – două dintr-o serie de cauze împotriva Franței privind lipsa recunoașterii juridice a filiației dintre părinții de intenție și copiii născuți în străinătate prin intermediul maternității de substituție (a se vedea, de asemenea, *Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021);
- *D. și alții împotriva Belgiei* (dec.), 2014 – privind separarea temporară a familiei din cauza unei întârzieri în acordarea unui document de călătorie care să permită copilului să se deplaseze în Belgia împreună cu părinții de intenție;
- *C. și E. împotriva Franței* (dec.), 2019, și *D împotriva Franței*, 2020 – privind obligația mamei genetice de a adopta copilul născut prin intermediul maternității de substituție pentru a asigura recunoașterea legăturii de filiație;
- *S.-H. împotriva Poloniei* (dec.), 2021 – privind refuzul de a acorda cetățenia poloneză celor doi copii născuți prin intermediul maternității de substituție, care locuiau în Israel cu părinții de intenție, ambii resortisanți israelieni (dintre care unul avea și cetățenia poloneză);
- *A.M. împotriva Norvegiei*, 2022 – privind refuzul de a permite mamei de intenție să adopte copilul în situația în care tatăl biologic a refuzat să își dea consimțământul;
- *A.L. împotriva Franței*, 2022 – privind întârzierea nejustificată într-o procedură de stabilire a paternității unui copil născut prin intermediul maternității de substituție;
- *H împotriva Regatului Unit* (dec.), 2022 – privind recunoașterea automată a mamei surogat și a soțului său ca „mamă” și „tată” al copilului.

Subiecte conexe (dar diferite)

Art. 8:

- Reproducerea asistată medical: *Evans împotriva Regatului Unit* (MC), 2007;
- Reproducerea asistată medical: *Dickson împotriva Regatului Unit* (MC), 2007;
- Interzicerea donării de material seminal și de ovule, dar existența posibilității de a recurge la asemenea servicii în străinătate; *S.H. împotriva Austriei* (MC), 2011;
- Recunoașterea juridică a relațiilor dintre persoane de același sex: *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015;
- Imposibilitatea de a recupera embrioni în scopul implantării: *Nedescu împotriva României*, 2018;
- Reproducerea asistată medical: *Petithory Lanzmann împotriva Franței* (dec.), 2019.

Art. 8 și art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție:

- Interzicerea donării de embrioni in vitro în scopul cercetării științifice: *Parillo împotriva Italiei* (MC), 2015.

PRINCIPALELE TRIMITERI JURISPRUDENȚIALE

Hotărâri de principiu:

- *Mennesson împotriva Franței*, nr. 65192/11, CEDO 2014 (extrase) [neîncălcarea art. 8 (viața de familie), încălcarea art. 8 în ceea ce privește dreptul copiilor la respectarea vieții lor private, nu este necesară examinarea capătului de cerere în temeiul art. 14 coroborat cu art. 8];
- *D. și alții împotriva Belgiei* (dec.), nr. 29176/13, 8 iulie 2014 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), nr. 25358/12, 24 ianuarie 2017 (neîncălcarea art. 8);
- *Aviz consultativ nr. P16-2018-001* privind recunoașterea în dreptul intern a legăturii de filiație între un copil născut în străinătate prin intermediul maternității de substituție și mama de intenție (MC), cererea nr. P16-2018-001, Curtea de Casație franceză, 10 aprilie 2019.

Alte cauze care intră sub incidența art. 8:

- *Labassee împotriva Franței*, nr. 65941/11, 26 iunie 2014 [neîncălcarea art. 8 (viața de familie), încălcarea art. 8 în ceea ce privește dreptul copilului la respectarea vieții sale private];
- *Foulon și Bouvet împotriva Franței*, nr. 9063/14 și 10410/14, 21 iulie 2016 [neîncălcarea art. 8 (viața de familie), încălcarea art. 8 în ceea ce privește dreptul copiilor la respectarea vieții lor private];
- *C. și E. împotriva Franței* (dec.), nr. 1462/18 și 17348/18, 19 noiembrie 2019 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *D împotriva Franței*, nr. 11288/18, 16 iulie 2020 (neîncălcarea art. 8 și a art. 14 coroborat cu art. 8);
- *S.-H. împotriva Poloniei* (dec.), nr. 56846/15 și 56849/15, 16 noiembrie 2021 (inadmisibilă – incompatibilă *ratione materiae*);
- *Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei*, nr. 71552/17, 18 mai 2021 (neîncălcarea art. 8);
- *A.M. împotriva Norvegiei*, nr. 30254/18, 24 martie 2022 (neîncălcarea art. 8 și a art. 14 coroborat cu art. 8);
- *A.L. împotriva Franței*, nr. 13344/20, 7 aprilie 2022 (încălcarea art. 8);
- *H împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 32185/20, 31 mai 2022, (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *D.B. și alții împotriva Elveției*, nr. 58252/15 și nr. 58817/15, 22 noiembrie 2022 (încălcarea art. 8 în ceea ce privește dreptul copilului la respectarea vieții sale private; nu este necesară examinarea capătului de cerere privind respectarea vieții sale de familie în temeiul art. 8; neîncălcarea art. 8 în ceea ce privește dreptul primului și al celui de al doilea reclamant la respectarea vieții lor de familie);
- *K.K. și alții împotriva Danemarcei*, nr. 25212/21, 6 decembrie 2022 (neîncălcarea art. 8 în ceea ce privește dreptul primei reclamante la respectarea vieții sale private, încălcarea art. 8 în ceea ce privește dreptul copiilor la respectarea vieții lor private);
- *C împotriva Italiei*, nr. 47196/21, 31 august 2023 (încălcarea art. 8 în ceea ce privește dreptul reclamantei la respectarea vieții sale private deoarece instanțele naționale au refuzat să înscrie numele tatălui său biologic în registrul italian de stare civilă, astfel cum figura în actul

de naștere străin al reclamantei; și neîncălcarea art. 8 în ceea ce privește refuzul înscrierii în registru a numelui mamei de intenție, întrucât, în temeiul dreptului intern, aceasta avea dreptul să adopte copilul).